

Vikingetid og middelalder i Algade 9 – den arkæologiske undersøgelse

AF CHRISTIAN VRÆNGMOSE JENSEN

Indledning

I efteråret 2008 blev den omfattende arkæologiske undersøgelse på grunden Algade 9 i Aalborg afsluttet. Den havde med flere og længerevarende afbrydelser stået på siden foråret 2007. Resultatet har været en stor mængde oplysninger og fund fra byens vikingetid og middelalder. Foruden de arkæologiske levn, der blev fundet i jorden, blev der fulgt med i nedrivningen af grundens gamle gavlhus, der var et af byens sjældne bindingsværkshuse fra 1500-tallet. I museets årsberetning fra 2007 kunne man læse om dette hus, ligesom der her kan læses om udgravningens yngste del fra engang i 1300-tallet til op i 1500-tallet. I det nedenstående berettes om resultaterne fra udgravningens ældste del, fra 800-900-tallet i vikingetiden til op i 1300-tallet i middelalderen. Undersøgelsens store dokumentations- og fundmateriale er endnu under bearbejdning og forventes senere at blive præsenteret ved både en udstilling og en mere omfattende publikation. Det nedenstående er derfor kun de foreløbige hovedresultater, som formodentlig bliver suppleret og ligefrem korrigeret, efterhånden som bearbejdningen skrider frem.

800-900-tallet

På en stor del af grunden var det muligt at undersøge forholdene helt ned til den oprindelige undergrundsflade og dermed byens tidligste historie. Fra det nuværende gadeniveau er der ca. 4 m ned til denne oprindelige overflade. Kun ved sjældne lejligheder har tidligere arkæologiske undersøgelser haft et tilstrækkeligt omfang til, at denne betragtelige dybde, og dermed byens ældste og naturligvis meget spændende periode, kunne undersøges.

Undersøgelsens ældste fund er fra en periode af forhistorien, der er langt ældre end selve bydannelsen. Det drejer sig om enkelte flintflækker, der formentlig skal dateres til den ældre stenalder. Der blev ikke konstateret sikre anlægsspor efter denne oldtidsaktivitet. Den næstældste aktivitet på stedet er mørke spor i undergrundssandet efter pløjning med ard. Ardsporene lader sig vanskeligt datere, men skal sandsynligvis henføres til vikingetiden og tiden umiddelbart før eller samtidig med den begyndende bydannelse. De ældste, sikre bebyggelsesspor udgøres af såkaldte grubehuse, der er små, delvist nedgravede hytter. De kendes i stort tal fra bebyggelserne i den yngre jernalder og vikingetiden. I dette tilfælde dateres de til 800-900-tallet og dermed den sidstnævnte periode. Der blev fundet i alt fire gru-

Fund fra de fire grubehuse dateret til 800-900-tallet.

To tenvægte af gråbrændt ler. Diameter: 28 og 36 mm. En lille ring af rav med en ydre diameter på 14 mm.

Et stykke ornamenteret ben eller tak, der formentlig stammer fra en kam. Længde 36 mm.

behuse, der alle har været orienteret nogenlunde øst-vest. Desværre lå de alle så yderligt i udgravningsfeltet, at kun en mindre del af dem kunne undersøges. I et enkelt tilfælde kunne bredden måles til 2,6 m. Deres længde kunne ikke måles, men har dog næppe været mere end ca. 5 m. Gulvfladerne har været nedgravet til en dybde på ca. 50-60 cm under det omgivende terræn, og taget har været båret af en stolpe midt i hver gavlen. I et enkelt tilfælde har huset yderligere været forsynet med hjørnestolper. Fundene fra grubehusene udgøres især af keramikskår fra halvkugleformede lerkar, der var vikingetidens mest almindelige kartype i Jylland. Desuden fandtes to tenvægte af brændt ler, en lille ring af rav og et lille fragment af en ornamenteret kam af tak eller ben. De små grubehuse har i mange tidligere tilfælde kunnet sættes i forbindelse med tekstilfremstilling ved fund af væve- og tenvægte, og grubehusene fra Algade 9 kan altså være endnu et eksempel herpå. De fire grubehuse er endnu et bevis på, at Aalborg har indeholdt denne bygningstype i sin tidligste fase. Den totale mængde af grubehuse fra Aalborgs midtby er nu nået op på 6. Det første grubehus blev fundet i 1980 under Algade 21 på det østlige hjørne af Roldgyde. Det andet udgravedes i 2001 i Algade ud for nr. 20 (Salling Stormmagasin).

Den videre byudvikling i området ved Algade 9 gennemgik allerede i 900-tallet en stor omvæltning, da en stor grøft anlagdes gennem området. Anlæggelsen af den op mod 4 m brede og 1 m dybe grøft betyder samtidig en opgivelse af i hvert fald de to vestligste grubehuse. Grøften kunne følges i et ret forløb gennem hele grundens længde på ca. 29 m. I bunden af grøften sås tynde, vandaflejrede lag, der indikerede, at den i sin funktionsperiode har været delvist vandfyldt, hvilket den også hurtigt blev under udgravning. Grøften har formentlig haft en relativ kort levetid og tilkastes senest i begyndelsen af 1000-tallet. Trods ihærdig søgen blev der ikke fundet mange genstande i den opfyldte grøft. Det begrænsede sig til en hvæssesten af norsk skifer og en fodledsknogle fra en hest. Den sidstnævnte er sendt til C14-datering, der forhåbentlig vil præcisere grøftens alder. Den begrænsede fundmængde skyldes bl.a., at grøften er opgivet ved en bevidst tilkastning og altså ikke har fået lov til langsomt at fyldes med forskelligt, bortkastet materiale. Desværre levnedes der på grund af udgravningsfeltets afgrænsning ikke megen plads til at undersøge terrænet langs grøftens vestside. Men forhold tyder på, at grøften har været flankeret af en vold langs denne side og dermed måske skal forstås som en del af en større befæstning eller byafgrænsning. Under alle omstændigheder er grøften af en sådan størrelse, at den ikke er en enkelt mands værk. Der må ligge en overordnet planlægning bag, formentlig bestemt af byens magthaver, og måske er det kongemagten, der første gang viser sin tilstedeværelse i byen? Grøftens orientering nogenlunde nord nordøst-syd sydvest betød, at den havde en sydlig kurs mod Mølleplads og det tidligere forløb af Østerå. Lader man grøften fortsætte sit nordlige forløb mod Limfjorden, afgræn-

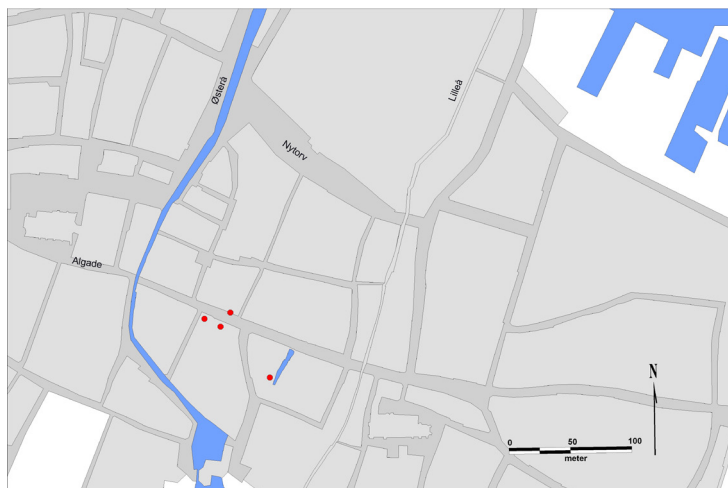

Grøft fra vikingetiden set fra sydøst. Formentlig anlagt i 900-tallets anden halvdel og opgivet senest i begyndelsen af 1000-tallet. Ved toppen har bredden været ca. 4 m, mens dybden var knap 1 m. Vandet er opstigende grundvand.

ses der således et område på åens østside. Netop i dette område er der ved enkelte tidligere lejligheder fundet kulturlag fra 900-tallet, hvilket indikerer, at det er her, vi skal finde den tidligste byudvikling i Aalborg. Dette bekræfter den traditionelle opfattelse af området omkring Østerå's udløb i Limfjorden som byens ældste. Endnu er der dog ikke fundet arkæologiske beviser for, at bebyggelsen på den vestlige side af åen er ældre end 1000-tallet. Fremtidige undersøgelser vil formentlig kunne belyse dette nærmere.

1000-tallet

Efter grøftens opgivelse senest i begyndelsen af 1000-tallet bebygges området med store byhuse, der sandsynligvis har rummet permanent beboelse. Op gennem 1000-tallet har husene haft krumme vægforløb, hvilket er et træk, der eksempelvis også er set ved udgravede huse fra 1000-tallet i Viborg og Lund. Husene er ikke identiske med ringborgenes velkendte "Trelleborghustype", men udviser dog flere fælles træk hermed. Eksempelvis genfindes det store centrale rum

Redigeret matrikelkort fra 1872 med forløbet af Østerå, der formentlig ikke har været meget anderledes i vikingetiden. Den fundne vikingegrøft er angivet. I vikingetiden har Limfjordens strandlinje ligget væsentligt sydligere, måske i området ved Nyltorv. De røde prikker viser, hvor der tidligere er fundet kulturlag fra 900-tallet. Lilleå er formentlig en yngre og gravet rende fra middelalderen.

Det mest velbevarede af de krumvæggede huse fra 1000-tallet (hus A578).

Set fra syd mod Algade. De cirkulære nedgravninger er yngre aktiviteter.

Bennål med indridset dekoration i vikingestilart. 1000-tallet.

med det centrale ildsted, ligesom vægkonstruktionerne udviser ligheder i brug af dobbeltstolper og ydre skræstivere. Bevaringsforholdene for organisk materiale var særdeles gode, hvilket betød, at tømmerets nedre dele endnu var bevaret. Der kunne således konstateres to forskellige måder at konstruere væggene på. Den ene må karakteriseres som en slags primitiv bulkonstruktion, hvor vægfladen udgøres af vandretliggende fyldtømmer, som bestod af mindre, kløvede stammer, der kun havde fået en lettere tilhugning. En af disse stammer har indtil videre vist sig at være af det fugtbestandige elletræ. Det vandrette tømmer var tilspidset i enderne og fastholdt mellem to helt tætstående stolper, der ligeledes var halve, kløvede stammer. Ved den anden fremgangsmåde var der tale om en slags stavvæg, alene konstrueret af lodret tømmer. Dette udgjordes af tætstående stolper af mindre træstammer, hvorimellem var anbragt lodrette stavplanker. Plankerne var indsat i riller i stolperne. Den samme konstruktion har været benyttet eksempelvis på vikingeborgen Fyrkat.

De krumvæggede huse er i undersøgelsen repræsenteret ved tre eksemplarer, hvoraf to har eksisteret samtidigt. Husene har været ganske store, hvilket gjorde, at kun partier af dem lå inden for udgravningsfeltet. Derfor var det ikke muligt at måle deres fulde dimensioner. I et enkelt tilfælde kunne husets gavlbredde dog måles til ca. 4 m, mens det i et andet tilfælde kunne måles, at huset har været mindst 16 m langt. Den målte gavlbredde tyder på, at de krumvæggede huse i Algade har været mindre end ringborgenes huse, der har gavlbredder på ca. 4,8-5,5 m og længder på omkring 30 m. De krumvæggede huse

i Algade har tilsyneladende ligget på hver sin grund, adskilt af vidjeflettede hegn. Inddelingen i en østlig og en vestlig grund kan således følges til op i 1200-tallet, hvor kvarteret gennemgår den næste store omvæltning. Det ældste hegnsskel i 1000-tallet var placeret midt i den store, opfyldte grøft og havde samme orientering som denne, der derved dikterer grundinddelingen de følgende århundreder.

I tilknytning til de krumvæggede huse fra 1000-tallet blev der fundet syv mønter og et fint vægtlod af en kobberlegering. Mønterne, der alle er forskellige, er slået på møntsteder, der findes i det nuværende Belgien, Tyskland, England, Irland og Skandinavien. Mønten fra England er slået under Knud den Store, der regerede både England og Danmark. Mønternes blandede sammensætning er formentlig et resultat af vikingetidens betalingssystem, hvor mønternes værdi afhæng af sølvmengden og ikke af en pålydende værdi dikteret af udmønteren. Desværre blev der ikke fundet spor efter Aalborgs egen udmøntning i 1000-tallet, der i hvert fald fandt sted under kongerne Hardeknud, Knud den Hellige og Erik Ejegod. Mønterne og vægtloddet fortæller, at beboerne formentlig har bedrevet den for byen så vigtige handel.

Særligt forbindelsen til Norge og handlen med norske varer ses tydeligt i fundmaterialet. Blandt andet fandtes et større antal fragmenter af skifer, der har udgjort råemner til hvæssesten. Den norske forbindelse ses også ved fundet af et stort fragment af en kværnsten af granatglimmerskifer. Fragmentet havde fundet en sekundær anvendelse i ildstedet i det ældste krumvæggede hus, der formentlig er opført i første halvdel af 1000-tallet. Fragmentet stammer fra en kværnsten, der har været mindst 11 cm tyk og 76 cm i diameter. Den betragtelige størrelse gør, at den sandsynligvis stammer fra en mølle, hvilket antyder, at Aalborg har haft en vandmølle allerede i begyndelsen af 1000-tallet. De danske vandmøller optræder ellers tidligst i de skriftlige kilder i begyndelsen af 1100-tallet.

Den norske forbindelse blev ligeledes antydet i forbindelse med tømmeret fra et af de krumvæggede huse. I forbindelse med en åringsdatering af to af husets planker kunne det nemlig påvises, at disse stammer fra egetræer, der har vokset i Norge. Der er med stor sandsynlighed tale om genbrugt træ, der først har haft en anden anvendelse; hvem ved, måske i et norsk vikingskib. Den yngste af plankerne stammede fra et træ, der var fældet efter 964 e.Kr., men den er dog først endt i husvæggen i Aalborg engang i første halvdel af 1000-tallet.

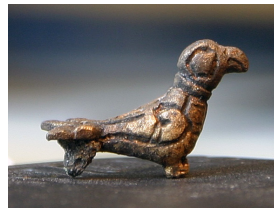
I grundskellet mellem de krumvæggede huse blev der fundet en lille trægenstand, der formentlig har udgjort tværarmene i et kors. Tværarmene har været samlet med den manglende korsstamme med tre små trænegler, der endnu var bevaret. Korset, der har været ca. 21 cm bredt, skal formentlig dateres til midten eller første halvdel af 1000-tallet og vidner dermed om byens tidlige kristne miljø i den sene vikingetid. Andre lignende små trækors fra vikingetiden og

Irsk mønt fra ca. 1035-1055.

Vægtlod af bronze. Højde 1,1 cm. 1000-tallet.

Fugl af bronze. Længde 24 mm. 1000-tallet.

*Tværm fra et træ-
kors. Længde ca. 21 cm.
1000-tallet.*

*Relikviekors af
bronze. Højde 8,9
cm. Bredde 4,9 cm.
1000-tallet.*

*Hængekors af bron-
ze. Bredde 2,5 cm.
1000-1100-tallet.*

middelalderen er fundet i arkæologiske sammenhænge i Grønland, på Færøerne og i Bergen. Her er de fundet både i forbindelse med grave og boliger, og det er derfor blevet foreslået, at de har stået i boligen til beskyttelse mod ondskab, hvorefter de har fulgt afdøde beboere i graven. I det aktuelle tilfælde er der dog ingen forbindelse til gravlægning.

1100-1200-tallet

Inddelingen i en østlig og en vestlig grund fortsætter gennem 1100-tallet og frem til i hvert fald første halvdel af 1200-tallet. De krumvægede huse efterfølges af huse med rette vægforløb, men stadig med en betydelig størrelse. Sandsynligvis er skiftet til huse med rette væg sket allerede i slutningen af 1000-tallet. Gennem den nævnte periode kan der konstateres mindst tre husfaser på den østlige grund, mens den vestlige grund har mindst to. Der synes i alle tilfælde at være tale om rektangulære huse, der har ligget med den korte gavlside vendt mod den middelalderlige udgave af Algade. I et tilfælde kunne længden måles til mindst 15 m, mens bredden har været mindst 4 m. Husene er opført med forskellige træbyggede vægkonstruktioner som eksempelvis vidjefletværk eller jordgravede stavplanker. Hvor ruminddelingen er tydeligst, er der tale om en deling af huset i tre rum ved to tværgående skillevægge. Ildstederne findes typisk i den forreste afdeling mod gaden, hvilket må betyde, at husets madlavning har fundet sted her. Det er sikkert også her, at husets beboere har udøvet deres erhverv i form af håndværk, handel eller andet. I to tilfælde ses det, at rum nr. to fra gaden har haft en stor rektangulær ovn, grundigt opbygget af ler på et skelet af grene eller vidjer. Åbningen til ovenrummet findes dog i skillevæggen til det forreste rum, hvorved ovnen har været fyret fra dette rum som en slags bilæggerov. Rum nr. to, der er mindre end det forreste, har således været grundigt opvarmet og formentlig indeholdt soveafdelingen. Det tredje og bagerste rum har måske været til opbevaring. Det skal dog nævnes, at det også er her, vi finder nogle gødningsfyldte gruber, der formentlig vidner om et eller andet dyrehold og/eller latrinfunktion.

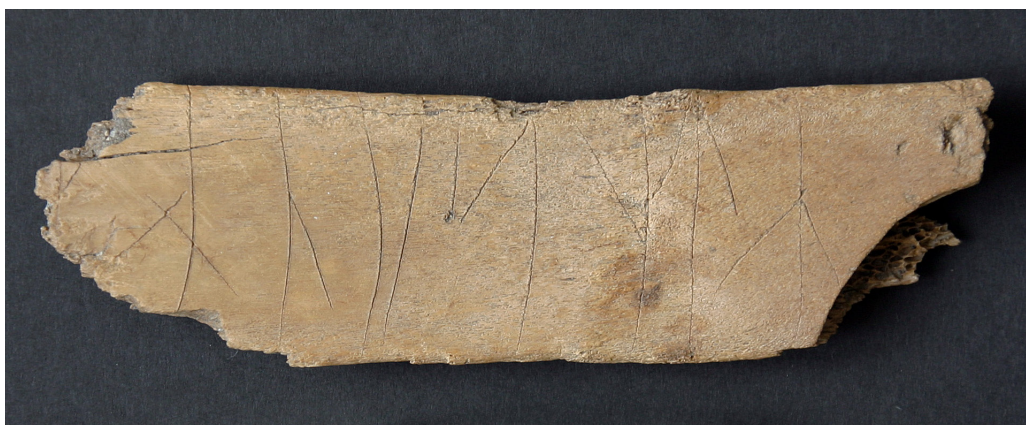

Plantegning af to af de udgravede huse fra 1100-tallet (hus A427 og A452). Det østlige hus er sandsynligvis opført i 1160'erne. Den røde, stiplede linje angiver, hvorledes husenes hele udstrækninger måske har været. Bredderne og særligt den sydlige ende af huset mod vest er tvivlsomme.

Menneskene, der har levet og boet i husene fra 1100-1200-tallet, og for den sags skyld også i de krumvæggede huse i 1000-tallet, har sikkert tilhørt byens bedrestillede del. Dette kan konkluderes alene på baggrund af de relativt store huse med deres beliggenhed ved et af byens vigtigste færdselsstrøg. Fundmaterialet rummer dog langt flest genstande, der må betegnes som almindelige hverdagsting, såsom knive, keramikskår, kamme, låse og nøgler, foruden bygningsrelaterede ting som søm og jernnagler. Fra klædedragter og fremstilling af disse stammer diverse bennåle, spænder og pyntebeslag. Tilstedeværelsen af den nærliggende Limfjord afspejles i fundmaterialet på forskellig vis. Foruden fiskeben blev der fundet fiskekroge, lystertænder og en blygenstand, der muligvis har fungeret som netsynk eller lod. Desuden fandtes et ribben af en hval, der endnu ikke er nærmere artsbestemt. Blandt husenes vægtømmer blev der fundet plankestumper, der tydeligvis var genbrugte skibsplanker. De stammede fra et klinkbygget skib, der har været kalfatret med dyrehår. Kalfatringen havde stadig en genkendelig lugt af tjære. Til hverdagstingene hører også fundet af utallige dyreknogler, der langt overvejende stammer fra slagtede dyr. De foretrukne dyr som kødleverandører har været ko, gris, får og ged. Et af ribbenene fra et større dyr havde efterfølgende fundet en særlig anvendelse, idet der heri var ristet runer. Desværre var ribbenet brækket, hvorved i hvert fald den første del af indskriften mangler. Den bevarede del med i alt ni runer minder om den sidste del af selve runealfabetet, futharken, hvorfor der måske har været tale om en gengivelse heraf. Denne indskrifttype har

Fibula af bronze med korsmotiv i emalje. Fra 1000-1100-tallet. Emaljefeltet har en diameter på ca. 23 mm. Den blev fundet i det sydligste rum i hus A452, hvor den sandsynligvis er tabt i 1160'erne. Konserveringsarbejdet er endnu ikke afsluttet, hvorfor emaljefeltet stadig er omgivet af meget korrosionsmateriale. Heri gemmer der sig en bort med ansatser til otte små glasperler, hvoraf enkelte synes at være bevaret.

Fragment af dyreribben med runeindskrift.

Indskriften lyder: ... (kb)n??smlR. Tegnene i parentes er usikkert læst, mens ? er helt utydet. Der er sandsynligvis tale om et forsøg på at gengive runealfabetet, futharken. Tydningen er foretaget af Lisbeth M. Imer, Nationalmuseet.

været meget almindelig i sen vikingetid og middelalder og kendes fra andre tidlige byer som Lund, Sigtuna, Slesvig og Trondheim. Den tolkes som regel som en slags skriveøvelse. Fra Aalborgs vikingetid og middelalder kendes der nu i alt tre runefund, hvoraf de to er ristet på dyreknogler.

Mange af fundene vidner om et miljø med handel og kontakter til fjerne egne. Blandt keramikskårene er der således eksempler på kar fra Østersøområdet og fra det nuværende belgiske område. Desuden har man anvendt kogekar af klæbersten fra Norge eller Sverige. Enkelte fund er af en mere særegen karakter. Der fandtes således et lille stykke auripigment, der er et gult farvestof. Det kendes i danske sammenhænge fra 900-tallet og er fundet på bemalet træ i Gorm den Gamles grav i Jelling fra ca. 960. Auripigment er et naturligt mineral, hvis nærmeste forekomst er i Østeuropa. Nogle sorte, slaggelignende stumper bjergart er muligvis pimpsten fra Island eller et andet sted med vulkansk aktivitet. Hvad de har været brugt til er endnu uvist.

Kristendommens tilstedeværelse allerede i 1000-tallet blev bevidnet ved det tidligere nævnte trækors. I forbindelse med 1100-tallets huse er der fundet yderligere mindst tre genstande, der kan knyttes til den kristne tro. Det drejer sig først og fremmest om et lille kors af bronze, der må have været båret i en snor eller kæde. Den nederste korsarm mangler ganske vist, hvilket sikkert er et tilfælde – også selvom der herved er fremkommet noget, der ligner en Thorshammer. Det andet fund, der skal omtales, er en såkaldt korsmaljefibula, der med en nål har siddet fast på klædedragten som en broche. Lignende små emaljefibler er fundet på Bejsebakken, ved Seber, syd for Mariager Fjord foruden flere steder i det øvrige Danmark. Ofte er de fundet med metaldetektor i pløjelaget og lader sig derfor vanskeligt datere. Det her fundne stykke er det første fra Aalborg midtby. Det blev fundet i den sydligste del af det udgravede hus A452, hvor det sandsynligvis er tabt ved tidspunktet for dets opførelse i 1160'erne. Emaljefibler af samme type er desuden fundet i det sydøstlige England, hvorfor dette område er blevet foreslået som fremstillingsstedet.

Det sidste fund, der skal nævnes, er et lille kors af bronze. Det har udgjort den ene halvdel af et såkaldt relikviekors. Disse små kors, der blev båret i en snor eller kæde på brystet, består af en forside og en bagside, der hængslet sammen udgør en lille korsformet beholder. Indeni gemtes en splint af Kristi kors eller et relikvie fra en helgen. Da det fundne kors kun udgør den ene halvdel, blev der ikke set noget til indholdet. Sammen med korset fandtes ganske vist nogle små læderstrimler. Men disse stammer nok snarest fra den omgivende jord.

Typisk har relikviekorsene haft en figur eller afbildning af den korsfæstede Kristus. Noget tyder da også på, at der har været noget sådant i dette tilfælde. Selvom korset endnu ikke er færdigkonserveret, anes der nemlig rester af en lille nitte, hvoraf der kan have været flere. Altså kan der være forsvundet en pånitted figur eller plade. Relikviekorsene findes både i guld og sølv, men er især massefremstillet i bronze. Korstypen stammer sandsynligvis oprindeligt fra Rom, hvorfra den har bredt sig til Det Hellige Land og Syrien og senere til det byzantinske og sydøsteuropæiske område. Her fra blev de hjembragt af handelsfolk og pilgrimme eller af væringer, der havde gjort tjeneste hos kejseren i Konstantinopel. Om det nyfundne kors rent faktisk har en sådan fantastisk historie, eller om der måske er tale om et kopiarbejde fra nordligere himmelstrøg, kan forhåbentlig afgøres ved fremtidige ekspertudsagn og metalanalyser. Man kan fantasere meget om, hvilke hændelser der gjorde, at korset o. 1100 foreløbigt endte sine dage i en slippe mellem to huse i Algade. Måske var det vigtige relikvieindhold blevet anbragt i alteret i en af byens tidligste kirker, hvorved bronzekorset havde mistet sin væsentligste funktion.

1200-1300-tallet

I 1200-tallet måtte bebyggelsen på den vestlige grund vige for anlæggelsen af en kirkegård, der var repræsenteret ved mindst fire begravelser. To var voksne eller store børn, mens de øvrige to var småbørn. Begravelserne synes at være foretaget uden kiste, men kun med en dækplade af træ som "læg". Umiddelbart øst for begravelserne blev der fundet rester af et ca. 1,5 m bredt kampestensdige, der var sat i ler. Det blev erkendt på den sydligste del af grunden over en strækning på ca. 6,5 m. Diget har dog formentlig haft et videre forløb helt op mod den nuværende Algade, hvilket ville forklare en større mængde spredte kampesten på den nordlige del af grunden. Der synes dog ikke at være tvivl om, at begravelserne og stendiget er samtidige, og at der således er tale om den østligste del af en kirkegård afgrænset af et kampestensdige. Med det nyfundne kirkegårdsdige synes der endeligt at være fundet en østlig afgrænsning på et stort område ved sydsiden af Algade, hvor der tidligere er fundet adskillige begravelser fra hele den middelalderlige periode. Begravelserne er fundet ved flere forskellige undersøgelser gennem 1900-tallet, og især ved udgravninger af byens gråbrødre-kloster i 1990'erne. Størsteparten af de fundne begravelser skal henføres til dette kloster, der oprettedes ved

Rester af et 1,5 m bredt kampestensdige, der formentlig har fungeret som kirkegårdsdige i 1200-tallet. På vestsiden af diget blev der fundet rester af minimum fire begravelser.

midten af 1200-tallet, mens en mindre del er ældre og formentlig har tilhørt en næsten ukendt Sankt Clemens kirke, der nævnes i et brevudtog fra perioden 1191-1209.

De årringsdateringer, der indtil nu foreligger, viser, at den fundne kirkegårdsafdeling tidligst er anlagt engang efter midten af 1100-tallet. Hertil kommer keramikfund, der yderligere antyder, at anlægsestidspunktet tidligst kan være 1200-tallet. Fra husene, der efterfølger kirkegården, foreligger der årringsdateringer, der antyder, at nedlæggelsen senest er sket ved midten af 1300-tallet. Måske er nedlæggelsen endda sket endnu tidligere, da disse årringsdateringer ikke er fra den umiddelbare efterfølger til kirkegården, men fra efterfølgerhus nr. 2. Det synes således sikkert, at den fundne kirkegårdsafdeling fungerer i 1200-tallet. Spørgsmålet er da stadig, om det er i den tidlige del af 1200-tallet, og dermed til Sankt Clemens-kirken; eller om der er tale om den sene del, og dermed til gråbrødreklostret. Der afventes endnu resultater af årringsdateringer og C14-prøver, der forhåbentlig vil give svaret.

Afslutning

Som afslutning skal nogle af undersøgelsens foreløbige hovedresultater opsummeres. I området ved Algade 9 synes Aalborg at udspringe fra en vikingetidig bebyggelse med grubehuse. Karakteren af denne grubehusbebyggelse er endnu ikke helt klarlagt, men den skal formentlig ses i forbindelse med den kulturlagsforekomst fra 900-tallet, der tidligere er registreret ved Algade 17-19. Denne 900-tals aktivitet er tolket som en handelsplads, der muligvis kun har været sæsonbenyttet. Grubehusbebyggelsen i Algade synes at være opgivet senest i anden halvdel af 900-tallet, hvor området gennemskæres af en 4 m bred grøft, der sandsynligvis har haft en vold langs vestsiden. Grøften tolkes som en del af en større befæstning eller administrativ afgrænsning af handelspladsen på østsiden af Østerå ved dennes udløb i Limfjorden. Omkring år 1000 opgives grøften, hvorefter aktivitetsniveauet i området stiger markant og helt skifter karakter. Der bygges nu store krumvæggede huse på grunde adskilt af risflettede hegn. Der fastlægges

samtidig en grundstruktur med parallelle grunde, der fra første færd synes at orientere sig mod et øst-vestgående færdselsstrøg, svarende til den nuværende Algade. Denne oprindelige, vikingetidige struktur fastholdes med variationer op gennem århundrederne og er således grundlaget for den bystruktur, vi kender i dag.

De tidlige, vikingetidige aktiviteter med handelsplads og grubehusbebyggelse er stadig et kapitel, der er vanskelig at beskrive og karakterisere. Men i begyndelsen af 1000-tallet og dermed vikingetidens senere del, synes der til gengæld at være tale om noget, der må betegnes som en egentlig bymæssig bebyggelse. At tale om Aalborg som en 1000 år gammel by vil derved næppe nogensinde være mere korrekt, end det er i dag – efter undersøgelsen af jorden under Gavlhuset!

Undersøgelsen i Algade 9 fylder med sit areal kun en beskeden del i den historiske bykerne. Til trods herfor har det været muligt at få et indblik i ikke kun de helt lokale forhold, men også i strukturer, der rækker længere ud i byens topografi. Undersøgelsen har desuden været sjælden ved at give indblik i udnyttelsen af en bygrund gennem en meget lang og sammenhængende periode fra 1500-tallet tilbage til byens oprindelse i vikingetiden. Lægges der hertil historien om grundens nedrevne bindingsværkshus fra 1573/74, kan hele matriklens ubrudte historie skrives. Som nævnt indledningsvis forventes denne at kunne præsenteres ved en kommende og mere omfattende publikation.